

HØRINGSFORSLAG - STRATEGISK NÆRINGSPLAN 2019 - 2030

Dato: 23.11.2018

Innhold

Forord ved ordføreren	4
1. Innledning.....	5
1.1 Arbeidet med planen.....	5
<i>Idédugnad om landbruket</i>	5
1.2 Forholdet til nasjonale og regionale føringer og retningslinjer.....	6
1.3 Kommunale føringer og planforankring	6
2. Situasjonsbeskrivelse	7
2.1 Befolkningsutvikling og bosetting	7
2.2 Sysselsetting	7
2.3 Pendling	8
2.4 Bosettingsmønster	8
2.5 Næringsutvikling og infrastruktur	8
<i>Veier</i>	9
<i>Flyplasser</i>	9
<i>Jernbane</i>	9
<i>Strømforsyning</i>	9
<i>Vannforsyning</i>	9
<i>Fiber</i>	9
2.6 Landbruket i Balsfjord	10
<i>Jordbruket i Balsfjord – økonomi og sysselsetting</i>	10
<i>Reindriftsnæringen i Balsfjord – organisering, næringsvirksomhet og økonomi</i>	11
2.7 Styrker og svakheter ved Balsfjord som næringslokasjon.....	12
2.8 En attraktiv kommune og proaktiv tilrettelegger for næringslivet	12
3. Mål og strategiske satsingsområder	14
4. Strategiske satsingsområder	14
4.1 Industri, reiseliv, handel-/tjenesteyting og havbruk	14
4.2 Landbruk.....	15
<i>Innovativ landbruksnæring</i>	15
<i>Utvikling av gårdsbruket som arbeidsplass - gründerskap og nye næringer</i>	16
<i>Utnyttelse av utmark</i>	17
<i>Utnyttelse av innmark</i>	17
<i>Arealpolitikk</i>	17
<i>TINE Meieriet - utbygging på Storsteinnes</i>	18
4.3 Etablert næringsliv, nyetableringer og gründervirksomhet	18
4.4 Regionalt samarbeid.....	19
4.5 Utdanning og kompetanse	19
<i>Innovasjon og nytenkning i etablert næringsliv</i>	19

<i>Attraktivt arbeidsmarked</i>	19
4.6 Attraktive boligtomter og bomiljø.....	20
<i>Et sterkt kommunesenter og et bærekraftig bosettingsmønster</i>	20
4.7 Omdømmebygging	20
<i>Målgrupper</i>	21
5. Virkemidler	22

Forord ved ordføreren

Revisjon av strategisk næringsplan skjer på bakgrunn av målsettinger og strategier som *kommuneplanens samfunnsdel* trekker opp for næringsutvikling i Balsfjord kommune i perioden 2019-2030. Næringsarbeidet har som mål å gjøre Balsfjord kommune til en konkurransedyktig og attraktiv kommune for næringsetablering, og som bostedskommune.

Kommunestyret er eier av strategisk næringsplan. I videre oppfølging og gjennomføring av planen vil det være viktig å sikre involvering og samhandling med nærings- og utviklingsaktører i Balsfjord, slik at alle drar mest mulig i samme retning. Samhandling, partnerskap og tilstrekkelig finansiering vil være avgjørende suksessfaktorer i oppfølgingen av strategisk næringsplan i planperioden.

Storsteinnes, 23.11.2018
Gunda Johansen
Ordfører

1. Innledning

Gjeldende strategisk næringsplan (2016-2025) skal revideres i forbindelse med utarbeidelsen av ny kommuneplan (samfunnsdel og arealdel), og samtidig skal *landbruket* innlemmes i planen. Revidert strategisk næringsplan (2019-2030) er en *temaplan* som beskriver Balsfjord kommunes mål og strategiske satsingsområder for næringsutvikling. At planen er strategisk vil si at det er mål og strategiske satsingsområder som blir beskrevet. Det skal utarbeides en handlingsplan som skal gjelde for fire år av gangen, og som skal rulleres årlig i forbindelse med kommunens økonomiplan.

Strategisk næringsplan (2019-2030) bygger på nasjonale og regionale retningslinjer, og overordnet mål for Balsfjord kommune som er nedfelt i kommuneplanens samfunnsdel. Samfunnsdelen beskriver strategier for følgende områder: landbruk, industri, havn, reiseliv, infrastruktur, nyetablerere og samarbeid, samt mål og strategier for samisk kultur-, naturgrunnlag og reindriftsnæring. Tiltak innenfor disse områdene skal gjøre Balsfjord kommune til en konkurransedyktig kommune både regionalt og nasjonalt og en attraktiv kommune for næringsetablering og som bostedskommune.

Strategisk næringsplan 2019-2030 legges ut på offentlig høring i minst 4 uker.

1.1 Arbeidet med planen

Idédugnad om landbruket

I forbindelse med at landbruket er tatt med i strategisk næringsplan 2019-2030 arrangerte kommunen en idédugnad om landbruket medio februar 2018 med aktører fra landbrukets organisasjoner, landbruksrelatert industri og FoU-miljø. Målet med dugnaden var å drøfte hvordan landbruket kan bidra med samfunnsutvikling og verdiskaping. I løpet av idédugnaden kom deltakerne med innspill til ulike tema, se tabell under.

Tema	Innspill
Utmark	• Beitekartlegging • Beiteseminar • Prosjekt; kartlegge beitemønstre i forhold til kartlagte beiteressurser/bedre utnyttelse av utmarksbeitene
Innmark/Leiejord	• Leiejord; noen steder er det rift om arealene/omfordeling av arealene • Jobbe for mere langsiktighet på leieavtalene, evt. kjøp av tilleggsgjord • Godkjenne driftsmessige løsninger i jordleieavtalene • Oppfølging av bo og driveplikt • Kartlegge nydyrkingspotensiale • Nydyrkingstilskudd for areal nærmere driftssenteret
Matproduksjon	• Satse på lokalmat/produkter fra Balsfjord • Grovfôrbasert kjøttproduksjon
Løsdrift i melkeproduksjon	• Bedre arbeidsmiljø for bonden ved løsdrift • Robot uten nødvendigvis krav om volumøkning
Generasjonsskifte	• Rekruttering og oppfølging av unge bønder. • Smidige løsninger, saneringstilskudd for gamle bønder
Driftsorganisering	• Entreprenørskap; alle trenger ikke gjøre alt • Legge til rette for spesialisering innen nydyrking • Fokus på lønnsomhet • Regelmessige møter mellom faglagene og kommunen

1.2 Forholdet til nasjonale og regionale føringer og retningslinjer

Det finnes ikke statlige bestemmelser for hvordan kommuner skal utøve næringsutviklingsarbeidet i kommunene, i og med at dette ikke er lovpålagte tjenester. Det finnes imidlertid nasjonale og fylkeskommunale planer som er retningsgivende for hva og hvordan det er ønskelig at kommunene jobber med næring og nyskaping. Regjeringen vedtar hvert fjerde år *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging*¹. I dokumentet er det samlet mål, oppgaver og interesser som regjeringen forventer at fylkeskommunene og kommunene særlig legger vekt på i planleggingen de neste årene. Næringsplanen viser til kommuneplanens samfunnsdels omtale av nasjonale og regionale planer som det er viktig at Balsfjord kommune følger opp på en hensiktsmessig måte.

1.3 Kommunale føringer og planforankring

I kommuneplanens samfunnsdel er næringsutvikling og infrastruktur sentrale tema. Balsfjord kommune skal ta aktive grep for å tilrettelegge for, og sikre en positiv utvikling når det gjelder lokalt næringsliv. Dette handler om å øke kommunens attraktivitet og sikre godt omdømme både blant egne innbyggere og utenfor kommunens grenser. Balsfjord kommune skal ha en næringspolitikk som gir næringslivet forutsigbare rammebetingelser.

Balsfjord er blant landsdelens største landbrukskommuner og landbruksnæringen er en viktig bidragsyter for verdiskapingen. Dette er fortrinn som må videreutvikles. Det samme gjelder for etablerte virksomheter og framtidige næringsaktører som etablerer seg i kommunen.

I kommuneplanens samfunnsdel er følgende punkter trukket fram som satsingsområder for **næringsliv og infrastruktur**:

MÅL	Balsfjord skal være foretrukket etableringssted for areal-, transport og energikrevende virksomheter
STRATEGI	
Landbruk	Skape et bærekraftig landbruk og produksjon av mat og drikkevarer basert på lokale naturgitte fortrinn.
Industri	Tilrettelegge store sammenhengende næringsarealer med gode betingelser for effektiv logistikk der man skaper muligheter for integrerte verdikjeder og industrielt miljø.
Havn	Videreutvikle Bergneset havn som betydelig intermodalt knutepunkt mellom sjø- og landveis transport, og som industriområde
Reiseliv	Motivere for økt omfang og bredde i etableringer som med basis i lokale fortrinn og forbedret tilgjengelighet møter det voksende markedet i regionen.
Infrastruktur	Sikre at all næringsrettet infrastruktur – som vei, havn, strøm, vann- og avløp og fiber - møter internasjonale forventninger, og at det foreligger planer for økte behov i framtiden.
Nyetablerere	Aktivt legge til rette for at kreativitet og gründervirksomhet skal bidra til nye virksomheter og bidra til et bredt sammensatt arbeidsliv.
Samarbeid	Det skal være et forpliktende samarbeid mellom næringsliv og kommunen der næringslivet har ansvaret for sin konkurransekraft og der kommunen tilrettelegger gjennom forutsigbart og målrettet planverk og aktiv dialog i næringsarbeidet.

¹ Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2015). Fokuset er rettet mot gode og effektive planprosesser, bærekraftig areal- og samfunnsutvikling og klimavennlige by- og tettstedsområder.

For **samisk kultur og naturgrunnlag** gjelder følgende mål og strategier:

MÅL	Bidra til å skape en bærekraftig og lønnsom reindriftsnæring og en synlig samisk kultur og samfunnsliv
STRATEGI	
Areal	Bruke arealplan for å sikre kritiske arealer for reindriften i samarbeid med reindriften og i dialog om deres distriktsplaner
Næring	Bidra til økt verdiskaping for næringen i Balsfjord, både innen reindriften og nye tilleggsnæringer
Kultur	I dialog og samarbeid med reindriften og samiske miljøer arbeide for å synliggjøre samisk kultur og samfunnsliv

2. Situasjonsbeskrivelse²

2.1 Befolkningsutvikling og bosetting

Pr. 30.07.2018 var det 5621 innbyggere i Balsfjord kommune. I 2000 var det 5750 innbyggere i kommunen. Folketallet sank til 5500 i 2010 med steg igjen til 5700 i 2015, for deretter å synke ned mot 5650. SSB sin prognose (mellomalternativet) viser at folketallet i Balsfjord igjen stige jevnt fra 2020 og antas å ligge på 6600 innbyggere i 2030.

Økningen er på 34% i aldersgruppen over 67 år med (+426 personer), en svak økning på 8% i aldersgruppen 20-66 år (+265 personer), og også en stor økning i antall barn og unge med 39% (+163 personer). Den arbeidsføre gruppen blir da relativt mindre i forhold til både gruppen barn og unge og i forhold til gruppen eldre. Antall flykninger i kommunen ligger på landsgjennomsnittet.

Arbeidsinnvandringen er også viktig for sysselsettingen i industrien. I alt er det registrert 400 innvandrere fra 40 ulike land, hvorav 10% er flyktninger.

2.2 Sysselsetting

I 2017 var det like mange sysselsatte med arbeidssted i Balsfjord som for ti år siden; 2267 personer med arbeidssted i Balsfjord. Imidlertid dekker dette over at i første halvdel av perioden økte sysselsettingen med omlag 150 personer, for deretter å synke med like mange personer i siste del av perioden. Utviklingen preges altså av vekst og fall, men også av betydelige forskyving av arbeidskraften mellom næringene. Den mest markante endringen er den sterke nedgangen i landbruk, skogbruk og fiske som nærmest er halvert i sysselsetting. Den viktigste årsaken til nedgangen er reduksjon i antall avløysere. Disse er organisert slik at de er registrert som sysselsatte ved Landbruk Nord, men arbeidet i hele landsdelen. Antall sysselsatte i jordbruket bosatt i Balsfjord er likevel sterkt redusert. I 2013/14 var det registrert en verdiskaping på 61 mill. kroner, og en sysselsetting på 230 årsverk i jordbruket i kommunen.

Den andre markante endringen er veksten innenfor sekundærnæringene (industri, bergverk, bygg ol) som har sterk vekst med 160 personer og i 2017 er på 650 sysselsatte, en vekst på 33%!

En tredje viktig endring er den sterke veksten fra 150 til 250 personer sysselsatte i undervisningssektoren i første halvdel av tiårsperioden. Det har likevel vært en klar nedgang på 30 personer i denne sektoren i siste del av perioden.

En siste tydelig endring er at sysselsettingen innen handel, reiseliv og forretningsmessige tjenester har falt i siste del av perioden, med 15 %. For de øvrige næringene som offentlig administrasjon og

² Kilde: Kommuneplanens samfunnsdel

helse- og sosialtjenester samt personlig tjenesteyting, er sysselsettingen stabil.

2.3 Pendling

Tromsø er den viktigste kommunen for Balsfjord både når det gjelder inn- og utpendling. I 2017 var det i alt 623 personer som pendlet ut av Balsfjord, hvorav 436 som pendlet til Tromsø. Motsatt vei, så pendlet 154 personer fra Tromsø til Balsfjord, noe som utgjør 10% av utpendlingen fra Tromsø. I tillegg pendlet 226 personer til Balsfjord, primært fra Storfjord (99), fra Målselv (46) og fra Lyngen (25). Det er også de samme kommunene som mottar øvrige utpendlere fra Balsfjord. Det samlede bildet er at Balsfjord og nabokommunene utgjør et integrert bo- og arbeidsmarked som igjen er tett integrert med Tromsø, der Tromsø utgjør et sentralt tjenestemarked for hele regionen.

For å unngå at fremtidig nye arbeidsplasser i Balsfjord kun fører til innpendling, men heller innflytting, må næringsutvikling følges opp med bl.a. attraktive sentrumsnære tomter – i nærheten av et godt utviklet servicetilbud, offentlige tjenester og fritidstilbud/-aktiviteter.

2.4 Bosettingsmønster

Balsfjord kommune har et areal på 1500 km². I følge SSB sin tettstedsdefinisjon bor 1500 innbyggere (27%) i tettstedene Nordkjosbotn og på Storsteinnes som samlet har et areal på 1,8 km².

Kommunesenteret Storsteinnes har i 2017 knapt 1000 innbyggere. Øvrige innbyggere – vel 4100 personer – bor i spredtbygde områder, langs fjorder og dalfører. Bosettingsmønsteret er en betydelig utfordring både for det offentlige tjenestetilbudet og det lokale markedet for varer og tjenester. Det er vanskelig å oppnå stordriftsfordeler for virksomheter i lokalmiljøet fordi kunde- og brukergrunnet blir for lite.

2.5 Næringsutvikling og infrastruktur

Balsfjord har et sterkt landbruks- og industrimiljø og ei industrihavn med stort utviklingspotensial. Innenfor landbruk er det over generasjoner utviklet et integrert produksjonssystem fra bonde til forbruker, eller fra jord til bord. Balsfjord er en av Nord-Norges fremste landbrukskommuner og har naturgitte- og menneskelige forutsetninger og en sentral plassering i landsdelens transportsystem, både sjøvei og landveis. Selskaper som Felleskjøpet produserer og distribuerer dyrefôr til gårdsbruk fra Pasvik til Saltdal. Tine Meieriers produksjonslinjer for ost på Storsteinnes tar tilsvarende imot melk som ikke går til konsummelkproduksjon i Tana, Alta og Harstad. Kjøtt fra storfe, småfe og gris utgjør nær 500 tonn slaktevekt og leveres i hovedsak til Norturas slakteri i nabokommunen Målselv. En mindre del av dette blir foredlet i Balsfjord. Reindriftsnæringen i distrikt Meavki/Stuoranjarga bidrar med 7-8 tonn reinkjøtt som i all hovedsak foredles utenfor kommunen. Elgjakta, om enn som fritidsaktivitet, bidrar med ca. 12 tonn kjøtt. Den internasjonale matvaregiganten Cargill produserer oppdrettsfôr med innsatsfaktorer som kommer sjøveis og foredles og fraktes – primært på sjø – til oppdrettsanlegg i nord. Mack har for få år siden lagt sitt bryggeri til Balsfjord, og flere mindre industrivirksomheter finner kommunen interessant som etableringssted. Rundt disse virksomhetene er det et stort transportbehov, noe som har bidratt til etablering av flere mindre og middels store bedrifter innenfor logistikk, særlig innen landtransport.

Balsfjord er et sentral knutepunkt i nordnorsk transport, nær sagt alle som skal til og fra Tromsø langs vei, må passere gjennom Balsfjord på E6 og E8 som møtes i Nordkjosbotn. Dette krysset er da også mest trafikkerte knutepunkt i hovedveinettet i nord. Dette statlige veisystemet er viktig brikke i utviklingen av industri, handel og annen virksomhet i kommunen.

Balsfjord er videre et sentralt knutepunkt for den nordlige del av det nordnorske markedet. Vest for Balsfjord ligger det lettest tilgjengelige markedet med Tromsøs 75 000 innbyggere, mot nord ligger Nord-Troms og Finnmark med 90 000 innbyggere og mot sør til Midt- og Sør-Troms, Ofoten, Vesterålen og Lofoten med 160 000 innbyggere, i alt et marked på inntil 325 000 innbyggere.

Veier

Bergneset havn og industriområde er direkte tilknyttet E6 (og fylkesvei 295) med god adkomst. E6 er i nord videre knyttet direkte mot E8 som utgjøre eksportkorridor mot Finland (86 km fra Bergneset) og er i sør linket til E10 mot Sverige (156 km). Dette veisystemet er godkjent for modulvogntog.

Flyplasser

Balsfjord har tre tilgjengelige flyplasser i stamnettet innen 1-2 timers reiseavstand. Tromsø Lufthavn gir gode daglige kommunikasjoner nasjonalt og internasjonalt, mens Bardufoss Lufthavn og Harstad/Narvik- Evenes Lufthavn har lavere frekvens, men på den annen side har bedre forhold for cargo. Samlet gir dette tilgang til 25 avganger til Oslo per dag, 15 av disse fra Tromsø, som også har internasjonale direkteruter til Luleå/Oulu, Helsinki, København, Stockholm, London, Frankfurt, Zürich, Amsterdam og Gdansk. Evenes har i tillegg ukentlig rute til Tallin.

Jernbane

Nærmeste jernbanetilgang er Narvik stasjon 150 km sør, med 2 daglige avganger inn på det europeiske jernbanenettverket og 4 daglige forbindelser for gods til Oslo (Alnabru) med ARE-toget.

Strømforsyning

Dagens strømforsyning levert av Troms Kraft Nett (TKN) har ledig kapasitet med 11MW. Framtidig potensiale er svært stort i og med at Statnett har fullført og strømsatt 2 x 420 kV linjer i stamnettet til Balsfjord tett opp til Bergneset Havn og industriområdene. Balsfjord kommune har i en samarbeidsavtale med Troms Kraft Nett om å fremme en konsesjonssøknad for uttak fra Statnetts nettstasjon på inntil 250MW.

Vannforsyning

Balsfjord kommune har tilrettelagt for god vannforsyning til befolkningen i tettsteder og bygder og til etablert næringsmiddelindustri (EWOS Cargill, Felleskjøpet, Mack Bryggeri, TINE Meierier m fl). For etablering på Bergneset har Storvatn Vassverk bekreftet at de relativt enkelt kan tilføre ytterligere vannmengder med inntil 10 liter per sekund med trykk 5 bar. I tillegg vil Balsfjord Kommunalteknikk kunne tilrettelegge for ytterligere 30 liter per sekund. I spredtbygde områder er det i stor grad private løsninger av ukjent kvalitet.

Fiber

Det er god tilgang på fiber til Balsfjord hvor stamfiberen, levert av Bredbåndsfylket Troms (BBFT), går igjennom kommunen. Telenor og Broadnet har utbygd noen områder i tettbygde strøk, samt at Balsfjord har utbygd Neste Generasjons Aksessnett (NGA(>30 mbit/s)) fra Mestervik - Ansnes. Balsfjord kommune har, sammen med Nasjonal Kommunikasjonsmyndighet (Nkom), bevilget midler til utbygging i kommunen, og er i gang med utbygging av aksessnett NGA i flere områder, og vil med dette, kunne dekke også de mer spredtbygde områdene. Dette skal ferdigstilles i 2018. I disse områdene vil kapasiteten kunne garantere høye hastigheter for bedrifter som har behov for det. Kommunen ønsker å gi tilgang av NGA i hele kommunen, og vil innlevere ny søknad om videre utbygging i de få områdene som fortsatt ikke har tilstrekkelig hastighet.

2.6 Landbruket i Balsfjord

Balsfjord har et aktivt landbruksmiljø med stort utviklingspotensial. Innenfor landbruket er det over generasjoner utviklet et integrert produksjonssystem fra bonde til forbruker. Balsfjord er en av Nord-Norges fremste landbrukskommuner og har naturgitte- og menneskelige forutsetninger. Kommunen har gode produktive jordbruks- og skogsarealer, og landbruket representerer en viktig rolle for bosetting og tjenesteproduksjon i kommunen. I Balsfjord over tid er bygd opp ressurser i skogen, gjennom planting av gran og furu, samt satset på å bygge ut et veinett. Dette kan og bør danne grunnlag for ei satsing på næringsutvikling innenfor skogbruket, og da ikke bare gjennom vedproduksjon og flisvirke, men også andre produkter.

Kommunens sentrale plassering i landsdelens transportsystem, både sjøvei og landveis integrerer den økonomiske aktiviteten i Troms og Finnmark. Selskaper som Felleskjøpet produserer og distribuerer dyrefôr til gårdsbruk fra Pasvik til Saltdal. TINEs osteproduksjon på Storsteinnes tar tilsvarende imot melk som ikke går til konsummelkproduksjon i Tana, Alta og Harstad. Kjøtt fra storfe, småfe og gris utgjør nær 500 tonn slaktevekt og leveres i hovedsak til Norturas slakteri i nabokommunen Målselv. En mindre del av dette blir foredlet i Balsfjord. Reindriftsnæringen i distrikt Meavki/Stuoranjarga bidrar med 7-8 tonn reinkjøtt som i all hovedsak foredles utenfor kommunen. Elgjakta, om enn en fritidsaktivitet, bidrar med ca. 12 tonn kjøtt.

Markante trekk ved landbruket i Balsfjord kan oppsummeres følgende kulepunkter:

- Balsfjord er fylkets største landbrukskommune målt i areal og antall brukere.
- Nedgang for melkeproduksjon på ku og manglende kapasitet i forhold til å fylle opp disponibel melkekvote.
- Kommunen har mye landbruksrelatert virksomhet som TINEs foredlingsanlegg, Felleskjøpet fabrikk, butikk og lager, hovedkontor for Landbruk Nord, Fiskå møllelager og butikk, Balsfjord veterinærkontor, landbruksverksteder og transportnæringer.
- Historisk sett har geita og geitmelkproduksjon vært et varemerke for Balsfjord. Antall bruk er redusert, men fremdeles er geita et viktig varemerke for Balsfjord.
- Aktivt landbruksmiljø dominert av grovfôrbasert husdyrhold.
- Balsfjord er en stor skogbrukskommune med muligheter for utvikling.
- Elgbestanden i kommunen er for tiden økende.

Jordbruket i Balsfjord – økonomi og sysselsetting

I en utredning³ Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) gjorde (2013/14) på oppdrag for Fylkesmannen i Troms, fremkommer at Balsfjord er den klart største jordbrukskommunen i Troms med en verdiskaping på 61 mill. kroner, og en sysselsetting på 230 årsverk. Ringvirkningene av landbruket antas å være ca. 150 årsverk. Balsfjord er også på topp i Troms når det gjelder verdiskaping fra jordbruket pr. innbygger med kr. 11 000.

På tross av verdiskapningen som næringen representerer, har antall gårdsbruk som legges ned vært økende over flere år. Nedgangen i Balsfjord er noe lavere enn i Troms for øvrig, men større enn gjennomsnittet for hele landet. Totalt er reduksjonen i Balsfjord på 133 bruk fra 2000 til 2012. Spesielt på melkeproduksjon på ku vurderes situasjonen som alarmerende med nesten 50 % nedgang på antall bruk. I tillegg greier melkeprodusentene ikke å fylle opp den disponible kvoten. De som bygger ut og øker egen produksjon, klarer heller ikke å kompensere for de som legger ned driften.

³ Verdiskaping og sysselsettingen av Landbruket i Troms (Notat 2014/4). I notatet er begrepet verdiskaping definert som summen produksjonsinntekter i jordbruket (inkl. tilskudd) minus alle kostnader bortsett fra leid hjelp og jordleie.

Krav til løsdrift i driftsbygningen er utsatt med 10 år, fra 2024 til 2034. Utsettelsen betyr at en melkeprodusent som ønsker å innfri løsdriftskravet innen fristen, og som i 2019-20 er helt i starten av en planleggingsprosess, vil ha gode muligheter til å realisere en ny driftsbygning eller utvidelse/ombygging av eksisterende driftsbygning selv med dagens støtteordninger.

Reindriftsnæringen i Balsfjord – organisering, næringsvirksomhet og økonomi
Kommuneplanens samfunnsdel angir følgende nøkkeltall for næringsvirksomheten tilknyttet reinbeitedistriktet Meavki/Stuoranjarga⁴:

- Samlet inntekt på kr 765 800 fra slakt.
- Binæringer (duodji, jakt, fiske, bærplukking), i tillegg ca. kr 40 000.⁵
- Erstatning for tap utgjør ca. kr 2 000 000 for distriktet.
- Samlet omsetning (inkl. tilskudd) på ca. 2 800 000 kr.
- Kostnadene sies å utgjøre kr 145 000 per siidaandel, dvs. i alt kr 1 160 000.⁶
- Resultatet for de 10-12 enkeltforetakene blir da samlet 1 600 000 kroner.
- I tillegg er det i Balsfjord etablert en bedrift som selger samiske produkter i vid forstand rettet mot reiselivsmarkedet. Denne er i vekst, med en omsetning p.t. på 3-4 mill. kroner.

Distriktet har også inntekter fra transportvirksomhet og reiseliv. Inntektsnivået er likevel relativt lavt, og man må anta de fleste utøvere har hoveddelen av sine inntekter utenom egen reindrift.⁷

⁴ Til sammen er 31 personer tilknyttet distriktet pr mars 2017. Hver siidaandel er stipulert i snitt til å ha 1-2 næringsdrivende. I alt 10-12 enkeltpersonforetak med nærings- og merverdioppgave.

⁵ Planprogram regional reindriftsplan, utkast 2017.

⁶ Gjennomsnittstall, fra Planprogram regional reindriftsplan

⁷ Dette er i samsvar med Riseth, J.Å. (2015): Reindrift og ressursforvaltning, side 55-59.

2.7 Styrker og svakheter ved Balsfjord som næringslokasjon

Basert på idéugnad med landbruket, tidligere workshop med næringslivet og egne analyser har vi kommet fram til følgende styrker og svakheter for Balsfjord kommune i næringssammenheng.

Samfunn	
Styrker	Svakheter
• Godt utbygd offentlig tjenestetilbud • Arbeidsmarked i Tromsø-regionen • Nærhet til naturressurser (fjord og fjell) • Robuste lokalsamfunn • Rikt organisasjonsliv • Kulturlandskap, natur, friluftsliv • Frivillighetssektor med kultur- og fritidsaktiviteter	• Rekruttering av kompetansepersonell • Offentlig kultur- og fritidstilbud • Svak kommuneøkonomi • Mangel på ferdigregulerte og byggeklare sentrumsnære boligtomter • Svak senterstruktur

Næring	
Styrker	Svakheter
• Kompetanse innenfor flere bransjer (industri, bygg/anlegg, matproduksjon) • Etablert selskap for næringsutvikling • Geografisk beliggenhet • Store næringsarealer til moderate priser • Boligtomter til moderate priser • Sterk bygge- og entreprenørbransje • E6 og E8 gjennom kommunen • Nærhet til 2 flyplasser (1 time med bil) • Bergneset dypvannskai • Tilgang på grønn energi (inntil 300 MW)	• Lite ferdigregulerte og byggeklare næringstomter (V/A, strøm og fiber) • Svak kapitaltilgang • Lav utnyttelse av skogressurser • Lav andel kunnskapsbasert næring • Landbruk - avgang melkeprodusenter

2.8 En attraktiv kommune og proaktiv tilrettelegger for næringslivet

Balsfjord kommune har valgt en bred tilnærming til rollen som næringsutvikler, og ser på næringsutvikling som en del av samfunnsutviklingsarbeidet som inneholder blant annet areal- og samfunnsplanlegging, stedsutvikling og omdømmebygging.

Strategier og tiltak i næringsplanen tar utgangspunkt i kommunens tre viktige roller for næringslivet:

1) *forvalterrollen* (en tjenesteytende funksjon som skal ivareta brede samfunnsmessige interesser i henhold til lover/regelverk), 2) *produsentrollen* (en aktiv og bedriftsrettet tjenesteytende funksjon som skal bidra til å styrke næringslivet/bedriftene der behovene er størst og 3) *entreprenørrollen* (en aktiv og næringsrettet tjenesteytende funksjon som skal stimulere til bærekraftig vekst i næringslivet.

I rollen som tilrettelegger for næringsutvikling og næringsetablering er det viktig at Balsfjord kommune iverksetter hensiktsmessige tiltak, for derved å opptre og framstå som en næringsvennlig

kommune både for etablert næringsliv, relokalisering, nyetablerere og gründere. Dette forutsetter en fortløpende forbedring av kommunale tjenester, nyskapende og bedre samhandlingen mellom næringslivet og kommunen, arealplanlegging etter prinsippet om «rett virksomhet på rett sted» og effektiv kommunal virksomhet. Kommunen ønsker å legge til rette for næringsutvikling sammen med Næringshagen Midt-Troms og Balsfjord Næringsutvikling AS, et lokalt selskap for næringsutvikling, eiet av næringslivet og med kommunen som en minoritetseier. Dette vil skape nye muligheter for næringsutvikling og -etablering gjennom samarbeid og gi bedre tilgang til nasjonale- og internasjonale støtteordninger.

Balsfjord er en landbruks- og industrikommune, og er opptatt av at mellom landbruk og industri må det skapes synergier slik at den lokale verdiskapningen øker og at ny industri etableres i kommunen. I tillegg til landbruk og industri, vil kommunen ha et særskilt fokus på å bidra til utvikling av bedrifter relatert til logistikk og transport, reiseliv og havbruksnæringen.

Stedskvaliteter, befolkningsvekst og næringsutvikling henger sammen. Som vertskap for næringsliv/-aktører, besøkende og fastboende, er det derfor viktig at kommunen har et godt omdømme som gjør kommunen *attraktiv*. Kommunens omdømme har innvirkning på attraktivitet for nyetablerere, eksisterende næringsliv, samt i konkurransen om arbeidskraft.

For å unngå at framtidige nye arbeidsplasser kun fører til innpendling, men heller innflytting, må næringsutvikling følges opp med attraktive bomiljø og sentrumsnære tomter – i nærheten av et godt utviklet servicetilbud, offentlige tjenester og sunne fritidsaktiviteter. Balsfjord kommune er en stor kommune i areal, og preges i dag av spredt bosetning. Det er et viktig prinsipp at kommunen skal legge til rette for at folk kan bo landlig om man vil. Likevel vil kommunen måtte prioritere å utvikle videre stedene som vokser og som befolkningen flytter til - Mestervik, Nordkjosbotn og Storsteinnes - for å skape de gode bomiljøene flertallet av moderne familier krever.

Et godt offentlig tjenestetilbud i hele livsløpet, et godt fritidstilbud, et godt handels- og servicetilbud og klargjorte boligområder og næringsarealer, er grunnleggende viktig for at kommunen skal være attraktiv som bosted og for etablering av næringsvirksomhet.

Bo- og besøksattraktivitet skal dekkes av relevante temaplaner og strategier for bl.a. oppvekst og skole.

3. Mål og strategiske satsingsområder

I kommuneplanens samfunnsdel er næringsutvikling og infrastruktur ett av flere satsingsområder. Næringsplanens hovedmål for næringsutvikling bygger på dette, og er formulert slik:

Balsfjord kommune skal være en attraktiv næringskommune som aktivt legger til rette for næringsutvikling og næringsetablering

Hovedstrategien for kommunens næringsarbeid skal være:

Samarbeid og samhandling med næringslivet

I arbeidet med å revidere gjeldende strategisk næringsplan har Balsfjord kommune utarbeidet følgende sju strategiske satsingsområder for arbeidet med næringsutvikling i kommunen:

- *Industri, reiseliv, handel-/tjenesteyting og havbruk/oppdrett*
- *Landbruk*
- *Etablert næringsliv og nyetableringer/gründervirksomhet*
- *Utdanning og kompetanse*
- *Regionalt samarbeid*
- *Attraktive bomiljø*
- *Omdømmebygging*

4. Strategiske satsingsområder

4.1 Industri, reiseliv, handel-/tjenesteyting og havbruk

De viktigste tiltakene for å legge til rette for næringsetablering i Balsfjord kommune er 1) å kunne tilby ferdige opparbeidete næringstomter, og 2) å tilby effektiv og rask opparbeidelse av ferdigregulerte næringstomter. (Alt. 1 er klart å foretrekke fordi alt. 2 risikerer ikke «å matche» næringsprosjektene framdriftsplaner).

Balsfjord kommune vil utnytte potensialet i den geografiske beliggenheten midt i Troms og planlegge for industrietableringer og flere arbeidsplasser i prioriterte vekstområder/næringsarealer på begge sider av E6, strekningen Tømmerelv-Stormoen, og i tilknytning til logistikk- og kollektivknutepunktene Bergneset og Nordkjosbotn, samt i distriktssenteret Mestervik.

Næringsarealer i kommuneplanens arealdel må reguleres og opparbeides slik at det er enkelt for bedrifter å etablere seg her. Et tilbud om attraktive næringstomter forutsetter god infrastruktur som inkluderer fiber/bredbånd i tillegg til vei, VAR og strøm.

Veksten i reiselivet og økt antall turister til Tromsø, gir reiselivsbedrifter i Balsfjord et godt utgangspunkt for å utvikle opplevelsesprodukter rettet mot nasjonale og internasjonale markeder. Innenfor kommunen finnes flere steder/områder (f.eks. helleristningene ved Tennes, sørligste delen av Lyngsalpan landskapsvernområde og RAMSAR våtmarksområde, samt Malangen-området og Tamokdalen) som har stort potensiale for opplevelsesbasert turisme innenfor kultur-/historie- og naturopplevelser, både sommer og vinter. Balsfjord kommune vil prioritere utviklingen av opplevelsesbasert turisme og bidra til utvikling og samarbeid innen reiselivet i Tromsøregionen.

Det er et varierende handels- og tjenestetilbud i kommunen. I Malangen-området er det nesten fraværende, mens det i Nordkjosbotn er større enn innbyggertallet skulle tilsi som følge av stedets sentrale plassering som trafikk-knutepunkt. På Storsteinnes er det et godt handels- og tjenestetilbud, som kan utvikles videre. Kommunen vil i fremtiden prioritere Mestervik, Nordkjosbotn og Storsteinnes, slik at et bedre handels- og tjenestetilbud kan utvikle seg innen forutsigbare rammer.

Havbruksnæringen er i sterk vekst og forventer minst en dobling av verdiskaping i kommende 10-års periode. Ringvirkningsanalyse (NOFIMA-Rapport 1/2018) viser at Balsfjord er sterkt inne i havbruksnæringens verdikjede med leverandørindustri som produserer fiskefôr og fiskekasser i isopor, og næringen kjøpte i 2015 for om lag 1,3 milliarder kroner fra leverandører Balsfjord. Antall sysselsatte innen oppdrettsrelatert leverandørindustri i Balsfjord er samtidig om lag 85. Balsfjord har tidligere lagt til rette for oppdrett, men ved vedtak om kystsoneplan⁸ i 2015, ble alle forslag til lokaliteter tatt ut av planforslaget. I dag er Balsfjord den eneste kommunen i Troms med tilgjengelige arealer som ikke har åpnet for oppdrett i sjø. Begrunnelsen for dette var bekymring for rømming av laks, spredning av lakselus og Balsfjords evne som resipient for slam fra anleggene. Dette er kjente problemstillinger som det arbeides med både i innen forskningen og innen næringen selv. I dag er problemet med rømming tilnærmet løst, og lukkede- og semi-lukkede anlegg i sjø er under utvikling, noe som vil redusere problemet med lakselus. Havbruksnæringen er fortsatt i sterk teknologisk og organisatorisk utvikling, og deltakelse i næringen er viktig for å lære å handtere den på en bærekraftig måte. Med sine lange erfaringer med landbruk og næringsmiddelindustri, bør Balsfjord kommune og næringslivet kunne finne sin vei inn i havbruksnæringens verdikjeder i langt større grad enn i dag.

4.2 Landbruk

Landbruk og landbruksrelatert næringsliv har vært og er en hovedpilar i Balsfjord, og har en høy andel av den regionale verdiskapningen innen sektoren. En stor del av sysselsettingen i næringslivet i kommunen er knyttet til landbruksrelatert tjenesteyting og bearbeiding av råstoff fra jordbruk, som i stor grad er produsert lokalt eller regionalt.

Balsfjord kommune er opptatt av å synliggjøre landbrukets betydning, ressurser og muligheter, og i dette arbeidet vil kommunen prioritere relevante tiltak innenfor følgende fokusområder: *innovativ landbruksnæring, utvikling av gårdsbruket som arbeidsplass - gründerskap og nye næringer, utnyttelse av utmark, utnyttelse av innmark, arealpolitikk og TINEs utbygging på Storsteinnes*. TINEs utbygging fordrer en vekst i melkeleveranser på 11 millioner liter pr år. Dette utgjør en kraftig vekstimpuls som bønder i Balsfjord har klare fortrinn til.

Innovativ landbruksnæring

Kommuneplanens samfunnsdel peker på at det mellom landbruk og industri må det skapes synergier slik at den lokale verdiskapningen øker og kommunen tiltrekker seg ny industri. Derfor skal Balsfjord være en næringsvennlig kommune som jobber aktivt og målrettet for å tilrettelegge for bærekraftig vekst i næringslivet og landbruket. Balsfjord kommune har faglig dyktige bønder, fagorganisasjoner og et sterkt fagmiljø representert gjennom Landbruk Nord. Dette utgjør et godt grunnlag for utvikling og innovasjon i næringa.

Behovet for et grønt skifte og grønn omlegging fra oljeøkonomi til bioøkonomi⁹ har blitt gjeldende

⁸ Regional kystsoneplan for Tromsregionen

⁹ Bioøkonomi er produksjon av fornybare biologiske ressurser og deres konvertering til for eksempel mat, fôr, kjemikalier, ingredienser, materialer, farmasøytiske produkter og bioenergi.

både i norsk næringsliv og i landbruket. En innovativ landbruksnæring skal sikte mot bærekraftige løsninger og reduserte klimautslipp. Omdannelse av biomasse og bærekraftig høsting fremheves som effektive og viktige tiltak for å sikre et grønt skifte. I tillegg til lavere utslipp fra gårdene vil omlegging til bruk av bioenergi kunne gi lavere energikostnader og økt komfort for folk og dyr. Balsfjord kommune vil tilrettelegge for at landbruket i kommunen kan være en aktiv medspiller i det grønne skiftet. Skogen er en viktig ressurs for Balsfjord og en viktig leverandør av bioenergivirke, og uttak av brensel og skogsflisråstoff kan økes. Innen skogbruket ligger også et ubenyttet potensial innen foredling av løvtrevirke, og på lengere sikt kan det hentes ut større volum av gran og furu. Utplantning av gran (og furu) vil over tid føre til økt binding og lagring av CO².

Balsfjord kommune har gjennomført prosjektet «Biogass fra husdyrgjødsel i Tromsøregionen»¹⁰ for å se på mulighetene for etablering av biogassanlegg basert på husdyrgjødsel i regionen. Basert kun på husdyrgjødsel er det sannsynligvis lite aktuelt å etablere et biogassanlegg, men kombinert med andre biologiske materialer (husholdningsavfall, fiskeavfall, skogsvirke) kan det være interessant. Oppdrettsanlegg som er lukket kan bidra med ytterligere råstoff til biogassproduksjon. Det finnes ulike tilskuddsordninger¹¹ relatert til produksjon av biogass, hvor tilskuddet enten gis som støtte til forprosjekt ol, som investeringstilskudd til biogassanlegg eller som driftstilskudd. Kommunen vil være en pådriver med tanke på etablering av et biogassanlegg i Balsfjord og vil, i rollen som førsteinstans for skogbrukere og bønder i kommunen, støtte opp og veilede om skogbruk, bruk av bioenergi og bioenergiproduksjon på gårdene.

Utvikling av gårdsbruket som arbeidsplass - gründerskap og nye næringer

På landbrukssektoren har kommunen en pålagt oppgave innenfor næringsutvikling, som førsteinstans for behandling av søknader om midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket. Kommunen har også en viktig rolle i å mobilisere til næringsutvikling lokalt, og for bedrifter i landbruket er det viktig at kommunen legger til rette for nye tilleggsnæringer. Hovedfokuset må imidlertid være volumproduksjon på de tradisjonelle produksjonene. Balsfjord kommune vil, i samarbeid med lokalt og regionalt kompetansemiljø, bidra til kompetanseheving hos gårdbrukeren som bedriftseier med sikte på en mer effektiv matproduksjon og utvikling av tilleggsnæringer for økt lønnsomhet. Det er en del eldre driftsbygninger i kommunen, og en strategi for hvordan kommunen kan bidra til fornying av driftsapparatet vil være viktig.

Kommunen vil også bidra til at Landbruk Nord, sammen med faglagene i landbruket og andre samarbeidspartnere, kan videre utvikle og utvide «Landbruksmessa i Balsfjord» til en interessant faglig og næringspolitisk arena, som bidrar med kompetanse og tar opp/setter på dagsorden viktige og aktuelle saker og utfordringer i landbruket.

Landbruket er på samme tid en stor del av næringslivet og identiteten til Balsfjord, og en viktig del av grunnlaget for økt satsing og fokus på tilleggsnæringer som lokal matproduksjon og gårdsturisme. Viktige tilleggsnæringer er bl.a. nisjeproduksjon av ost, kjøtt (villsau, rein og storfe) og honning, og synliggjøring og markedsføring av lokal mat vil derfor være en viktig del av kommunens næringspolitikk. Interessen og vekstpotensialet for lokal mat er stor, og kommunen vil bidra til å bruke Bondens marked, matfestivalen SMAK og SAGA kultur og visefestival som arenaer for å fremme lokal mat og andre landbruksprodukter. Kommunen vil også jobbe for at Storsteinnes og Nordkjosbotn kan bli faste utsalgssteder for lokale/regionale produkter hele året.

Landbruket har tradisjon og potensial for å tilby gode velferdstjenester gjennom Inn på Tunet (IPT) bedrifter som gir tilrettelagte tilbud for barn og voksne. Dette vil kommunen formidle i planperioden

¹⁰ Behandlet i kommunestyret (PS 66/18).

¹¹ Biogass – utvidet teknisk vurdering. SINTEF-rapport, datert 6.10.2018

og undersøke muligheten for å ta i bruk IPT-tjenester i kommunen både innenfor utdannings- og helse- og velferdssektoren.

Utnyttelse av utmark

Utmarksbeitet er en av de viktige faktorene for landbruket i Balsfjord, og i den forbindelse vil kommunen bidra til dialog og samarbeid mellom bønder, reindriftsnæring, andre næringsaktører, forskning og kunnskapsmiljø for å muliggjøre innovasjon og næringsutvikling på tvers av bransjer/sektorer. Med tanke på utnyttelse av utmark vil Balsfjord kommune, gjennom prosjektet «Beitekartlegging» og en egen beitebruksplan, bl.a. legge grunnlag for et nyskapende samarbeidsprosjekt mellom lokale bønder, NIBIO¹² og kjøttindustrien lokalt/regionalt for å oppnå en optimal bruk av de beste utmarksbeitene (de «beste» forenhetene) for å oppnå best kjøttkvalitet. Et slikt prosjekt vil gi unikt datagrunnlag for sporing fra «beite til bord».

En beitebruksplan vil synliggjøre ressursgrunnlaget og bl.a. viktige plasseringer av saltslikkesteiner, sankekveer, flytteleier for rein og viktige drivingsveier for sau. Det er også ønskelig med økt bruk av utmark til storfe, for å minske forbruket av kraftfôr. Planen må se på gjerdeproblematikk, og vurdere eventuelle tiltak.

En god bruk av utmarka og bedre tilgjengelighet for folk, vil både være positivt for folkehelsa og bevare artsmangfoldet.

Utnyttelse av innmark

Med tanke på en rasjonell utnyttelse av innmark vil det være viktig å få kartlagt og fulgt opp grunneieres driveplikt, slik at all dyrka mark som kan gi grunnlag for lønnsom drift blir tatt i bruk. Leiejordsandelen er stor i Balsfjord og lang kjøreavstand til/fra leiejord er ei utfordring, med bl.a. økte transportkostnader og økt miljøbelastning som resultat. Kommunen vil derfor bidra til nydyrking som gir arealer som ligger nærmere driftssenteret, og vurdere endringer av bruksstruktur(er) gjennom bruk av jordloven med sikte på forbedring av leiejordsituasjonen.

Kommuneplanens samfunnsdel peker på at infrastrukturen i kommunen må sees i sammenheng og følge de statlige planretningslinjene i forbindelse med *samordnet bolig-, areal og transportplanlegging*. Samfunnsdelen sier videre at kommunesentret Storsteinnes har mulighet for å utvikles til et «halv-urbant» tettsted om man avgrenser sentrumsarealene slik at all service og handel er tilgjengelig for syklende og fotgjengere. Det forutsetter imidlertid at noen arealformål (LNF-R) i sentrum må vike for sentrumsformål. Sentrumsbebyggelsen og tilbudene i sentrum må ha en større tetthet enn i dag. Ved at større andel av tilbudene samles i sentrum, vil besøkende/innbyggerne kunne dekke flere behov samtidig, og transportbehovet vil bli mindre.

Kommunen erkjenner at dyrket eller dyrkbar (LNF-R) areal som anvendes til sentrumsformål i praksis vil være tapt for jordbruksformål, og vil i den forbindelse bidra til at omdisponert/tapt jordbruksareal skal «erstattes» gjennom nydyrking andre steder i kommunen. I tillegg er det klart at det er behov for ytterligere nydyrking og bruksutbygging for å sikre leveranser av melk til TINEs satsing på Storsteinnes. Her kan det ligge et godt grunnlag for etablering av tjenester for nydyrking.

Arealpolitikk

Dyrkajorda i kommunen og beiteområdene utenfor sentrumsområdene vurderes som landbrukets kjerneområder. På østsiden av Balsfjord, mellom Nordkjosbotn og Laksvatn, er det på grunnlag av arealressursene plass for flere aktive bruk. Det vil være viktig å se på framtidig bruksstruktur i

¹² Norsk institutt for bioøkonomi

samsvar med formålsparagrafene i jord og konsesjonslovens bestemmelser. Kommunen må være tydelig i sine holdninger omkring bo- og driveplikt fordi spredt bosetting er viktig i landbrukskommunen Balsfjord, og virkemidlene i konsesjonsloven kan benyttes målrettet for å følge opp boplikt på landbrukseiendommer. Nydyrking og nydyrkingstilskudd kan være et virkemiddel for å bedre situasjonen med høy leiejordsandel. Landbrukets arealer i form av utmark/beiteressurser og innmark, skal inngå som et viktig temakart og tilknyttes bestemmelser og retningslinjer i kommuneplanens arealdel.

TINE Meieriet - utbygging på Storsteinnes

TINE skal utvide og modernisere sitt meieri på Storsteinnes for 180 millioner kroner innen mars 2020. Utbyggingen er TINEs største satsing i Nord-Norge i nyere tid. Oppgraderingen skal resultere i et komplett nytt og fleksibelt ysteri inkludert lager, og foredlingskapasiteten¹³ økes til 40 millioner liter melk.

Utbyggingen på Storsteinnes viser at TINE ønsker å være til stede og satse på industrien i Nord-Norge, og det er en god nyhet for melkeprodusentene, også for produsentene av geitemelk. For lokalt næringsliv som vinner anbuds konkurranser om leveranser til TINEs utbyggingsprosjekt, vil utbyggingen på Storsteinnes ha stor betydning.

I lys av utbyggingen på Storsteinnes ønsker Balsfjord kommune, i samarbeid med lokale bønder og næringsaktører, å initiere et utviklingsprosjekt med mål om at «mest mulig» av kapasitetsøkningen for melk hos TINEs avdeling på Storsteinnes, skal kunne fylles opp av melkeprodusenter i kommunen. Prosjektet skal bidra til stoppe og snu nedgangen i melkeproduksjon både på ku og geit og på sikt føre til at melkeproduksjonen i kommunen (og Tromsøregionen) øker kraftig. Det ligger i «kortene» at prosjektet må fokusere på bl.a. eiendomsstruktur, arealtilgang, driftsorganisering, planlegging/prosjektering av løsdrift i driftsbygningen og rekruttering av gårdbrukere/medarbeidere.

4.3 Etablert næringsliv, nyetableringer og gründervirksomhet

Balsfjord kommune skal styrke samarbeidet mellom næringslivet og kommunen gjennom gode planer og vedtak som viktige forutsetninger for næringsutvikling og -etablering. Kommunen skal også sørge for forutsigbar saksbehandling og likebehandling, slik at næringslivsaktører kan være sikre på å få gjennomført sine prosjekter når de er i tråd med gjeldende og vedtatte planer. For Balsfjord kommune handler næringsattraktivitet om mer enn bare å tilrettelegge for næringsetablering. Balsfjord kommune skal være en næringsvennlig kommune som gir god veiledning og støtte for etablert næringsliv og nyetablerte bedrifter. Stadig mindre statlige virkemidler til kommunale næringsfond har gjort det nødvendig med nytenking hva angår organisering av kommunens næringsarbeid. I den forbindelse har Balsfjord kommune vedtatt å bli medeier i *Balsfjord næringsutvikling AS* og videreføre samarbeidet med *Næringshagen Midt-Troms AS*¹⁴ fram mot 2020. Balsfjord næringsutvikling og Næringshagen Midt-Troms skal veilede og følge opp eksisterende næringsliv og nyetablerte bedrifter, markedsføre og synliggjøre kommunen som etableringssted og legge til rette for møteplasser, nettverk og arenaer som kan fremme næringsutvikling. Balsfjord kommune vil også, i samarbeid med næringslivet, bidra aktivt til etablering av et gründercenter/næringshagenode på Storsteinnes. Her skal man også ha fokus på å

¹³ TINE Kommunikasjon, 14.06.2018. I dag foredler anlegget rundt 28 millioner liter kumelk og 7 millioner liter geitemelk. Den årlige produksjonen er på rundt 2.600 tonn hvitost og cirka 2.600 tonn brunost. Meieriet har om lag 50 medarbeidere.

¹⁴ Senja Næringshage AS skiftet navn til Næringshagen Midt-Troms AS våren 2018.

få med seg ungdommen og videre utvikle samarbeid mellom skole, Ungt Entreprenørskap i Troms¹⁵ og bedrifter i kommunen.

Størsteparten av de statlige virkemidlene til næringsutvikling går til fylkeskommunene, Innovasjon Norge, Selskapet for Industrivekst (SIVA) og Norges forskningsråd. Balsfjord kommune vil i samarbeid med Balsfjord næringsutvikling og Næringshagen Midt-Troms, styrke dialog og samarbeid med disse aktørene både for selv å kunne bli bedre på næringsutvikling, men også som formidler av finansieringsordninger som gis av disse aktørene.

4.4 Regionalt samarbeid

Tromsøregionen, som består av kommunene Balsfjord, Karlsøy, Lyngen, Storfjord og Tromsø, er i nasjonal og internasjonal konkurranse med andre regioner om å tiltrekke seg arbeidsplasser, kvalifisert arbeidskraft, nye innbyggere og kapital. Kommunene har derfor gått sammen om en felles *Regional strategisk næringsplan for Tromsøregionen* med sikte på å styrke regionen i en nasjonal og internasjonal konkurransesituasjon gjennom en strategisk satsing på tiltak som går på tvers av kommunegrensene. Nasjonale rammebetingelser og fylkeskommunale føringer påvirker utviklingen i Tromsøregionen. Næringsarbeidet må ta hensyn til disse føringene, og vil samtidig bidra til rammer som fremmer regionens verdiskapende rolle.

Regional strategisk næringsplan for Tromsøregionen peker på attraktivitet som en driver for vekst og fokuserer på attraktivitet knyttet til etablering av nye og utvikling av etablerte bedrifter.

Satsingsområdene er innovasjon og bærekraftig verdiskaping, infrastruktur og transport og areal. Gjennom samarbeid og samordning av aktiviteter mellom kommunene i regionen, vil kommunene kunne styrke hverandres fortrinn og arbeid, istedenfor å konkurrere mot hverandre. For Balsfjord kommune er det viktig å utnytte fortrinnene av kort geografisk avstand til Tromsø bysentrum og være en sentral del av Tromsregionen, og kommunen skal spille en aktiv rolle i det regionale samarbeidet bl.a. gjennom aktiv omdømmebygging både for regionen og kommunen.

4.5 Utdanning og kompetanse

Innovasjon og nytenkning i etablert næringsliv

Tilgang på kompetanse er viktig for verdiskaping og bærekraft i næringslivet, og nødvendig for å ha et attraktivt arbeidsmarked. I nåværende næringsplan (2016-2025) har kommunen tilbakemeldinger fra lokalt næringsliv om at de ønsker å hente kompetanse og arbeidskraft til sine bedrifter i Balsfjord kommune. Dette underbygger viktigheten av å tilrettelegge for tilgang på kompetent og kvalifisert arbeidskraft i et regionalt bo- og arbeidsmarked i Tromsøregionen. For å kunne bidra til dette vil Balsfjord kommune være en pådriver for utdanning av relevant fagkompetanse for næringslivet i kommunen gjennom samarbeid med Nordkjosbotn videregående skole og bedrifter i Balsfjord. Dette vil bidra til at skole og næringsliv kan dra nytte av hverandre med hensyn til utdanningsløp og rekruttering.

Attraktivt arbeidsmarked

Som nabo til Tromsø, den største og raskest voksende byen i Nord-Norge, er det viktig at Balsfjord kommune melder seg på i konkurransen om kompetanse og arbeidsplasser. Dette kan gjøres på to

¹⁵ Ungt Entreprenørskap (UE) er en ideell, landsomfattende organisasjon som i samspill med utdanningssystemet, næringslivet og andre aktører jobber for å utvikle barn og unges kreativitet, skaperglede og tro på seg selv. <https://www.ue.no/Troms/Om-oss>

måter; 1) Balsfjord kommune som arbeidsgiver sørger for at arbeidsplassene i kommunen er attraktive, preget av innovasjon og nytenking og 2) det legges bedre til rette for at arbeidsplassintensive næringer kan etablere seg i kommunen. Balsfjord kommune har høy andel av pendlere blant innbyggerne, hovedsakelig til Tromsø. Ved å legge bedre til rette for næringsetablering og flere arbeidsplasser, vil kommunen redusere andelen pendlere blant egne innbyggere, og tiltrekke seg nye innbyggere.

4.6 Attraktive boligtomter og bomiljø

Et sterkt kommunesenter og et bærekraftig bosettingsmønster

Balsfjord kommune skal videreutvikle Storsteinnes slik at det blir et kommunesenter med servicefunksjoner, forretninger, næringsvirksomhet, og kultur- og aktivitetstilbud som dekker mer enn grunnleggende behov. Dette skal skje med utgangspunkt i gjennomført stedsutviklingsprosjekt og ny reguleringsplan med fokus på næringsutvikling, sentrumsnære, attraktive boligtomter og bomiljø. Det må videre skapes et levende og trygt sentrum gjennom god tilgjengelighet, også for gående og syklende. Ved å legge til rette for sentrumsnære boliger/leiligheter, grønne møteplasser og utvikle et bedre kultur- og fritidstilbud, vil Storsteinnes få en senter-/flerfunksjonalitet som sikrer aktivitet og «byliv» gjennom hele dagen og kvelden. Potensialet i kommunesenteret er med andre ord stort.

Nordkjosbotn har opplevd og opplever vekst og endring gjennom næringsetableringer og etablering av ny infrastruktur. Balsfjord kommune må derfor bidra til tilrettelegging for gode bomiljø, samtidig som stedet fortsatt utvikles som en viktig næringsområde. For Nordkjosbotn bør det lages en ny reguleringsplan med fokus på gode bomiljø, handels- og servicetjenester som er adskilt fra industri- og annen mekanisk næringsvirksomhet.

Samtidig vil kommunen bidra til en videre utvikling av Mestervik som distriktssenter hva angår boligtomter, offentlig tjenestetilbud og næringstomter.

Som den største landbrukskommunen i fylket vil Balsfjord legge til rette for et bærekraftig bosettingsmønster i kommunen og tilby de som ønsker det muligheten til å velge en annen type bomiljø enn det som tilbys i prioriterte tettsteder, gjennom å fokusere på utviklingen og nytenking innen landbruket og støtte prosjekter som fremmer dette. Et eksempel på dette, og et konkret tiltak for å opprettholde bomiljøer utenfor prioriterte tettsteder, er å legge til rette for grendefelt med 3-4 bolighus og bidra til utvikling av ulike former for nisjeproduksjon og samvirke om småskalagårdsdrift. Slike tiltak vil være viktige for utvikling av bygdene i Balsfjord kommune gjennom å ta vare på ildsjeler og kreative krefter som bidrar til opprettholdelse av bomiljøer utenfor tettstedene.

4.7 Omdømmebygging

Omdømme kan defineres som en «verdi» som oppstår i skjæringsflaten mellom forventninger og opplevelser, og som skapes av (kommunens) løfter og leveranser i forhold til hva som ble lovet. Målet med omdømmebygging er at Balsfjord kommune skal ha et godt omdømme. Kommunen er avhengig av godt omdømme for å fremstå som attraktiv og dermed tiltrekke seg mennesker, næringsliv og ressurser. Økt næringsetablering vil kunne gi flere arbeidsplasser, større verdiskaping, befolkningsvekst og økte inntekter.

Balsfjord kommune skal drive med omdømmebygging på to måter:

- 1) Kartlegge hvilke målgrupper kommunen ønsker å nå
- 2) Bruke kommunens fortrinn og kvaliteter på en strategisk måte i omdømmebygging, bl.a. kommunisere kvalitetene til utvalgte målgrupper

Omdømmebygging i denne planen er særskilt innrettet med sikte på næringsutvikling og satsingsområdene i denne planen, og tar utgangspunkt i kommunens fortrinn og kvaliteter, samt landbruket, lokal kultur og kommunesenteret Storsteinnes.

Målgrupper

I følge SSB sin prognose (mellomalternativet) vil folketallet i Balsfjord stige jevnt fra 2020 og antas å ligge på 6600 innbyggere i 2030. I følge prognosen vil imidlertid den arbeidsføre gruppen bli mindre i forhold til både gruppen barn og unge og i forhold til gruppen eldre. For å få større mangfold i befolkningssammensetningen og bredde i den arbeidsføre gruppen og gruppen barn og unge i forhold til gruppen eldre, er det fornuftig å rette omdømmearbeidet mot utvalgte mål, herunder:

- Yngre aldersgrupper - Andelen eldre i Balsfjord vil øke i løpet av planperioden. Som en motvekt til dette er det viktig at kommunen jobber for befolkningsvekst i de yngre aldersgruppene. Flere yngre innbyggere er også en positiv faktor til samfunnsutviklingen.
- Kreativitet og kompetanse - Med tanke på næringsutvikling og mål om flere arbeidsplasser i kommunen er det behov for kreative og kompetente næringsaktører som vil bidra til innovasjon og nytenking i næringslivet og dermed også til samfunnsutvikling.
- Næringsliv - Næringsutvikling er et satsingsområde i kommuneplanens samfunnsdel, og Balsfjord kommune skal, som en næringsvennlig kommune, tilrettelegge for en positiv utvikling når det gjelder etablert næringsliv, nyetableringer og gründervirksomhet.

Balsfjord sine strategiske fortrinn og andre kvaliteter

Balsfjord kommune er en landbruks- og industrikommune, som i samarbeid med Næringshagen Midt-Troms og lokalt næringsliv, ønsker å legge til rette for næringsutvikling og -etablering. Kommunens beliggenhet i forhold til et regionalt marked på inntil 325 000 innbyggere, god tilgang på næringstomter, energi og gode transportlinjer (E6/E8 og Bergneset dypvannskai), er fortrinn som skal brukes strategisk i arbeidet med å trekke næringsetableringer og nye typer arbeidsplasser til kommunen.

Et storslått naturlandskap, med høye fjell og fjordene Malangen og Balsfjord, og et harmonisk kulturlandskap, er spesielle kvaliteter ved Balsfjord kommune. I tillegg representerer nærheten til Tromsø by et gode ved at kommunens innbyggere har tilgang til et service- og kulturtilbud som få andre distriktskommuner i landet har.

Omdømmebyggingen med fokus på «det gode liv i Balsfjord», skal ta utgangspunkt i nevnte fortrinn og kvaliteter, samt landbruk, lokal kultur og et attraktivt kommunesenter.

Landbruk

Landbruket har lange tradisjoner i Balsfjord og er en sterk kultur- og identitetsbærer i kommunen. «Den største landbrukskommunen i Troms», er bildet som ofte trekkes frem når landbruket i Balsfjord er i fokus. Landbruket i kommunen er i endring, og hvilken utvikling næringen vil ha og hvordan kommunen kan tilrettelegge for revitalisering i landbruket, er viktige spørsmål som må vies oppmerksomhet i planperioden.

Samtidig krever de globale klima- og miljøutfordringene omstilling til et samfunn hvor vekst og utvikling skjer innen naturens tålegrenser. Storsamfunnet har derfor startet tilpasningene til et grønt skifte. Landbruket i Balsfjord har faglig dyktige bønder og sterke fagmiljøer i landbruksrelatert

næringsliv, og ved å utnytte disse kvalitetene vil kommunen kunne markere seg som en aktør i det grønne skiftet. Som fylkets største landbrukskommune i umiddelbar nærhet til Tromsø by, skal kommunen bli flinkere til å fortelle om det tradisjonelle landbruket, om bønder som driver nisjeproduksjon og «småskalalandbruk/økosmåbruk», som kan knyttes til en mer urban livstil/identitet. Hvis Balsfjord er offensiv og nytenkende på dette feltet, så er sjansene for en positiv omdømmeeffekt til stede.

Kultur

Kultur handler om identitet og er i seg selv et verktøy i omdømmearbeid. Balsfjord kommune har, i tillegg til et variert kulturliv med lange tradisjoner og dugnadsånd, et høyt aktivitetsnivå innen idrett og kultur. Kjernen av dette tilbudet skapes av ildsjeler. Dette må kommunen støtte i fremtiden gjennom økonomiske bidrag til lag og foreninger som ønsker å skape positive aktiviteter for innbyggerne. Kulturlivet og kreative næringer i Balsfjord har produksjoner og ressurspersoner av en slik karakter som gir positiv respons på et regionalt og nasjonalt nivå. Eksempelvis er Kulturskolen, biblioteket som jobber med formidling, Saga Kulturfestival, Malangsrevyen og nettverket Kreative Balsfjord. Kommunen skal bidra aktivt i å utvikle kulturtilbudet slik at det stadig blir bedre, mer attraktivt, og får mer oppmerksomhet lokalt og regionalt.

Det er allerede godt å bo i Balsfjord. Det er derfor viktig å ta vare på og videreutvikle de gode sidene ved å bo i kommunen. En viktig oppgave for kulturlivet er å formidle historie og identitet, og i arbeidet med omdømmebygging skal kommunen aktivt bruke kulturlivet for å skape bolyst og attraktivitet med sikte på rekruttering av nye innbyggere og næringsetableringer.

5. Virkemidler

For å gjennomføre næringsutviklingsprosjekter er det flere steder man kan søke om finansiell støtte. Balsfjord kommune ligger, sammen med resten av Tromsøregionen, innenfor det distriktspolitiske virkemiddelområdet. Balsfjord ligger utenfor tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark¹⁶, men innenfor distriktspolitisk virkeområde, og har derfor noe redusert arbeidsgiveravgift.

De mest aktuelle virkemidlene for næringsaktører i Balsfjord er:

Kommunens næringsfond

Balsfjord kommune kan gi støtte til næringslivet via kommunens næringsfond som forvaltes av formannskapet. Kriteriene for tildeling av tilskudd er forankret i næringsfondets vedtekter og retningslinjer. De siste 5 årene har næringsfondet vært på om lag kr. 1000 000 pr. år, og det foretas mellom 15-20 tildelinger pr. år. I 2018 bevilget Troms fylkeskommune kr. 200 000 til kommunale næringsfond i alle kommunene i fylket. Balsfjord kommunestyre overførte kr. 800 000 til næringsfondet fra disposisjonsfondet.

SIVA

Balsfjord kommune har en egen samarbeidsavtale med Næringshagen Midt-Troms AS om nærings- og forretningsutvikling i etablert næringsliv og i nyetablerte bedrifter.

¹⁶ Bedrifts- og personretta virkemidler i form av fritak for arbeidsgiveravgift, fritak for el-avgift på forbruk, enkelte reduksjoner i personbeskatningen samt nedskrivingsmuligheter på studielån

Innovasjon Norge (IN)

IN er et nasjonalt virkemiddelapparatet for bedrifter og bedriftsklynger. De har mange ulike finansielle ordninger, både tilskudds- og låneordninger, for både nyetablerte og de etablerte bedriftene. De tilbyr også rådgivning og kurs for å heve kompetansenivået i næringslivet.

Noen av IN sine fokusområder:

- Reiseliv
- Kulturell og kreativ næring
- Marin og sjømat
- Landbruk
- Ren energi
- IKT

Se mer på: www.innovasjonnorge.no

Norges Forskningsråd (NFR)

NFR har mange ulike programmer bedrifter kan søke om midler på. Finansieringsordningene for næringslivet er innrettet mot bl.a. innovasjonsprosjekt, kompetanseprosjekt, nettverkstiltak, regionale virkemidler (VRI) og SkatteFUNN.

SkatteFUNN er en ordning som gir fradrag i skatt og trygdeavgift for kostnader til forsknings- og utviklingsprosjekt. SkatteFUNN gir skatteyttere som driver virksomhet i Norge et fradrag i skatt på inntil 20 prosent av kostnader til forsknings- og utviklingsprosjekter etter nærmere fastsatte regler. Ordningen er hjemlet i skatteloven og administreres av Norges forskningsråd i samarbeid med Innovasjon Norge.

Kompetansemegling Troms

Kompetansemegling er for bedrifter med liten eller ingen erfaring med samarbeid med forsknings- og utviklingsmiljøer. Dette dreier seg ofte, men ikke alltid, om små og mellomstore bedrifter.

Kompetansemegling skal bidra til økt forsknings- og utviklingsbasert innovasjon i disse bedriftene. Prioriterte sektorer er reiseliv, mat, utmarkbasert næringer, kulturnæringer, vareproduserende industri.

Se mer på: www.forskningsradet.no

Troms fylkeskommune

Fylkeskommunen har flere tilskuddsordninger som utviklingsaktører eller bedrifter kan søke på med egne søknadsfrister.

Se mer på: www.regionalforvaltning.no

Sametinget

Balsfjord kommune er innenfor virkeområdet for Sametingets tilskuddsordninger for næringsutvikling. Det betyr at alle bosatte kan søke tilskudd som bidrar til å fremme næringsutvikling i samiske områder, og der man særlig prioriterer primærnæringer, reiseliv og kulturnæringer.

Se mer på: <https://www.sametinget.no/>

NAV

Dagpenger under etablering Den som er arbeidsledig eller under ordningen med arbeidsavklaringspenger hos NAV kan søke dag-/arbeidsavklaringspenger under planlegging og etablering av egen virksomhet.

EU programmer

Det finnes ulike EU-programmer (f.eks. Interreg-prosjekter) som lokalt næringsliv kan delta i.

Hovedutfordringene med dagens støtteordninger er at tilgangen på risikokapital er for liten i de kommunale ordningene og at terskelen for å ta del i de nasjonale ordningene er for høy.

De nasjonale virkemidlene er vanskelig å påvirke, men det er viktig å motivere næringslivet til å benytte ordningene som finnes og hjelpe til å komme over terskelen. Potensialet for støtte fra de nasjonale ordningene er størst for de mest innovative vekstbedriftene.
